

104-уми сураи Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда,
аз 9 оят иборат аст.

Ин сура дар хусуси шахсоне, ки мардумро айб мегиранду обрӯи онҳоро мерезонанд ва таъна зада масхара мекунанду изо медиҳанд, сухан мекунад. Ҳамчуниин шахсонеро мазаммат мекунад, ки чунон машғули ҷамъ кардани моли дунёанд, ки гӯё дар ин дунё абадӣ мемонда бошанд.

Хатми ин сураи муборақ зикри оқибати ин ҷамоаи ашқӣё (бадбахт)-ро баён мекунад. Онҳо дохили нори (оташи) Ҷаҳаннам мешаванду дар он чунон месӯзанд, ки аз онҳо чизе боқӣ наместонад. Худованди қодиру тавоно боз онҳоро ба сурати аввала меорад, то аз сари нав ин азобҳоро бичашанд.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳим

*Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.*

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ

Вайлу-л ли кулли ҳумазати-л лумазаҳ. 1.

1. Вой бар ҳар ғайбаткунандаи таънакунандаи айбҷӯ!

"Ҳумазаҳ" - обрӯи касро резондан ва "Лумазаҳ" - айбу камбудихои одамонро кофта ғайбат кардан аст. Ривоят аст, ки аз мушрикони Анас ибни Шурайқ бо чандин айбҳо Пайғамбари Худо (с)-ро айб гирифта, масхара мекард. Ҳақ субҳонаҳу ва таъоло ин сураро нозил карда гуфт, ки вой бар кулли ғайбаткунанда ва таънакунанда. "Вайл" - азоби саҳт ё водиест дар Ҷаҳаннам барои шахсоне, ки онҳо Расули Худо (с)-ро таънаву бўҳтон ё бо чашмак задану абрӯ паррондан масхара мекарданд. Баъзе муфасссирон гуфтаанд, ки ҳукми ин оят ом аст, касе ки ин сифатҳоро дошта бошад, таҳти ин ваъид (ваъдаи азоб) дохил аст, зеро ки рехтани хуни муъмин чи қадар гуноҳ бошад, резонидани обрӯ ва ҷустани айби ӯ низ ҳамон қадар гуноҳ дорад. Хулосаи маънои ин оят, валлоҳу аълам чунин аст: Азоби саҳт ва ҳалокат ба ҳар инсоне

насиб хоҳад шуд, ки айби мардуми солеҳро меҷӯяду онҳоро ғайбат мекунад.

الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

Ал-лазӣ ҷамаъа мала-в ва ʔаддадаҳ. 2.

2. Оне, ки ҷамъ кард молро ва шуморид ва онро нигоҳ дошт.

Ин оят сифатҳои бади Анас ибн Шурайқ ва шахсони амсоли онро баён карда гуфтааст, ки мақсади онҳо фақат ҳорисона ҷамъ кардани боигарӣ (сарват) аст. Зеро онҳо аз пул ва боигариашон закот ва садакаи фитр намедиханд ва ба муҳтоҷон, ятимон, бева ва бечорагон ёрӣ намерасонанд ва ба хешу табору ҳамсоиягон ва дӯстонашон мурувват накарданд. Фақат аз рӯи одат пул ва боигариашонро такрор ба такрор мешуморанду мепиндоранд, ки он пулу мол онҳоро ҷовидон нигоҳ медорад, чуноне ки ояти зер фармудааст, онҳо иштибоҳ кардаанд:

Олудаи дунё ҷигараш рештар аст,
Осудатар аст, ҳар кӣ дарвештар аст.
Ҳар ҳар, ки бар ӯ зангеву занцире ҳаст,
Чун беҳ нигарӣ, бор бар ӯ бештар аст.

(Абӯсаиди Абулхайр)

تَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

Яҳсабу анна малаҳӯ ахладаҳ. 3.

3. Мепиндорад, ки молаш ӯро ҷовидон мегардонад.

Оё он ҷоҳилу нодон ва аз ояндаи худ ғофил гумон мекунад, ки молҳои ҷамъкарда ва ҳисобкардааш дар дунё ҷовидон мемонад ва ӯро аз ҳар гуна офатҳо нигоҳ медорад? Ҳаргиз!

كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ

Калла. Лаюмбазанна фи-л-ҳутмаҳ. 4.

4. Не-не, албатта ӯ дар Ҳутамаҳ андохта мешавад.

Ояти мазкур шахсонро, ки сифаташон дар ду ояти боло зикр шуд, бо калимаи "калло" шадидан манъу хушёрӣ дода, фармудааст, ки онҳое, ки чунин сифат доранд, бояд аз ин кирдору фикри нодурусти худ боз гарданд. Агар боз нагарданду худро ислоҳ насозанд, Валлоҳи (қасам ба Худо), онҳо дар оташи

"Ҳутамаҳ", ки тафсираш дар оятҳои зер баён мегардад, азоб дода мешаванд.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ ﴿٦﴾

Ва ма адрока ма-л-ҳутмаҳ. 5.

5. Ва ту чӣ медонӣ, ки Ҳутамаҳ чист?

Аз кучо медонӣ, ки чист он Ҳутамаҳ? Ин оят хитоб ба Расулulloҳ (с) аст. Бо шунидани ин савол дар дили инсон ҳисси изтироб пайдо мешавад. Агар Аллоҳтаоло Ҳудаи ба инсон маънои "Ҳутамаҳ"-ро баён накунад, инсон аз дарки маънои он оқиз аст. Ояти зер, сароҳатан, маънои Ҳутамаҳро баён месозад.

نَارُ اللَّهِ الْمَوْقِدَةُ ﴿٦﴾

Наруллоҳи-л-муқадаҳ. 6.

6. (Он) оташи афрӯхтаи илоҳӣ аст,

"Ҳутамаҳ" оташест (дар Ҷаҳаннам), ки онро Аллоҳтаоло афрӯхтааст. Дараҷаи ҳарорати он оташ хеле баланд буда, доимо шӯъла мезанад. Гармӣ ва ҳарорати он бо гармии оташи Замин қобили муқоиса нест.

Дар шарҳи маънои "Ҳутамаҳ" Расулulloҳ (с) гуфтаанд: **"Оташи онро ҳазор сол афрӯхтанд, сурх шуд, ҳазор соли дигар афрӯхтанд, сафед шуд, боз ҳазор сол афрӯхтанд, ҳатто сиёҳ шуд ва ҳоло сиёҳу торик аст."**

الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْأَفْئِدَةِ ﴿٧﴾

Ал-л-лати татталиъу ъала-л-аф-идаҳ. 7.

7. ки ба дилҳо голиб шавад.

Дар ин оят "дил"-ро бо ду маъно истифода бурдан мумкин аст. Дил чун узви бадани инсон. Дил чун қон (рӯҳ), ки ҳар инсони зинда соҳиби он аст, сарчашмаи муҳаббати инсон ба Худо ва василаи маърифати Парвардигор аст. Ҳам он дил (ба маънои аввал), ҳам ин дил (ба маънои дувум) ба дарду ранҷ хеле ҳассосанд. Дарди дил пурзӯртарин дард аст. Аллоҳтаоло дар ин оят хабар додааст, ки он оташ (Ҳутамаҳ) ҳангоми расидан ба бадан аввал ба дил таъсир мекунад, онро фаро мегирад ва иҳота мекунад. Таъсираш ба дил нисбат ба дигар узвҳо пурзӯртар аст.

Хулоса, сӯзиши сахттарин насиби дил – (узви ҳассостарин) мегардад.

Яъне, дили инсоне, ки сифаташ дар оятҳои 1, 2 ва 3-юм гузашт дар оташи "Ҳутамах" месӯзад. Чунон сахт ва бо шиддат месӯзад, ки қалам аз тасвири он ва ҳаёл аз тасаввури он оҷиз аст. (Наъзу биллоҳ). Хулоса, он дил ба ҳасад як ҷо месӯзад ва аз шиддати азоб орзую таманнои маргро мекунад. Вале ҳайҳот, онҳо дигар намемиранд, ки аз ин азобҳо халос шаванд.

Барои чӣ халос намешаванд? Ояти зер ба ин савол ҷавоб медиҳад:

إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّاةٌ

Иннаҳа ъалайҳим-м муъсадаҳ. 8.

8. Албатта, он оташи аз ҳар тараф бар онҳо ғумошта шудааст,

Пас, аз он, ки кофирон дар Дӯзах андохта шаванд, атрофи он баста мешавад ва роҳи баромад ба рӯяшон маҳкам мегардад.

فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

Фӣ ъамади-м мумаддадаҳ. 9.

9. дар ихотаи сутунҳои баланди оташину паси дарҳои муҳкам қарор гирифтаанд.

Ин оят аз сифати оташи "Ҳутамах" хабар дода гуфтааст, ки оташи ҳутама бо тарз ва раванди ба худ хос месӯзад. Инсони дар дохили он буда аз ҳар сӯ бо сутунҳои баланди оташин ихота мегардад. Вай роҳ ва илоҷи аз оташ баромаданро надорад. Умеди худро аз гурехта халос шудан меканад. Абадӣ дар Ҷаҳаннам месӯзад. Акнун, бародарони азиз ва бонувони меҳрубон, биед, аз чунин сифатҳои пасти зиёндиҳанда худро эҳтиёт карда, гуфти Худо ва пайравии расули Ӯ (с)-ро дарси ҳаррӯзаи худ қарор диҳем ва дасти дуо ба сӯи Худо дароз карда, аз чунин азобҳои Ҷаҳаннам аз Ӯ паноҳ бичӯем. Омин!

Адибе гуфтааст:

**Гарҷӣ дорӣ тоате, аз ҳайбаташ эмин мабош,
В-ар гунаҳкорӣ зи файзи раҳматаш дилро мадор.
Нек тарсон шав, ки қаҳри Ӯст берун аз қиёс,
Бош бас хушдил, ки лутфи Ӯст афзун аз шумор.**

Поёни сураи "Ҳумазах". Ва лиллоҳил ҳамд.